

Hnutí DUHA

**Čerstvé, domácí, na dosah:
Proč a jak založit farmářské
trhy také v Ostravě**

Fotografie: Wikimedia, Photospin, Anna Jedličková, Markéta Jedličková, Lenka Kaspříková, SAMphoto. cz/© PurestockX, iStock

ISBN: 978-80-86834-40-5

Vydalo Hnutí DUHA, prosinec 2010.

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

Tato publikace byla vytvořena za finanční podpory Evropské komise. Za obsah je výhradně odpovědné Hnutí DUHA – Přátelé Země Česká republika a nelze jej v žádném případě považovat za názor Evropské komise. Vydání studie také podpořil Státní fond životního prostředí České republiky, Ministerstvo životního prostředí ČR a Nadace Partnerství.

Čerstvé, domácí, na dosah: Proč a jak založit farmářské trhy také v Ostravě

Úvod	5
1. Farmářský trh v Ostravě	7
2. Proč vytvářet farmářské trhy	9
3. Úspěšné farmářské trhy	11
4. Tržnice v Moravskoslezském kraji	13
5. Dotazníkové šetření v Ostravě	15
6. Analýza vhodných míst pro tržnici v Ostravě	19
7. Hygienická a veterinární pravidla	25
Přílohy	27

Úvod

V českých a moravských městech vyrůstají v poslední době nové a nové farmářské trhy. Návštěvníci na nich neváhají vystát dlouhé fronty na kvalitní čerstvě sklizené ovoce a zeleninu. Na mnoha trzích dostanete také čerstvé mléko, mléčné výrobky, maso, uzeniny, čerstvé ryby, pečivo, víno, med nebo houby. Mezi potravinami se neztrácí ani řemeslné výrobky, například košíky, dřevěné nádoby, svíčky, keramika a krajky.

Trhy jsou nejenom skvělé místo na nákupy, ale i výborné odbytiště pro zemědělce. Podporují místní ekonomiku a zpříjemňují městská prostranství.

Není překvapením, že v Praze a Brně trhy nechybí. Fungují taky v mnohem menším Zlíně či průmyslovém Ústí nad Labem. Ovšem v Ostravě jde stále o nevyužitou příležitost.

Hnutí DUHA podporuje větší poptávku po lokálních potravinách. Na mnoha místech po celé České republice jsme pomohli založit takzvané bedýnkové systémy a biokluby. Nyní jdeme o krok dál a zasazujeme se o zakládání farmářských trhů. Ostrava patří mezi horké kandidáty.

Hnutí DUHA nechce tržnici samo založit ani ji provozovat. Naším úkolem není podnikání. Navrhujeme obnovu či založení farmářského trhu s podporou ostravského magistrátu nebo radnice některého městského obvodu. Místním úřadům, nevládním organizacím či jednotlivcům, kteří se chopí iniciativy, nabízíme pomoc v začátcích.

V této brožuře shrnujeme, jak mohou ostravské farmářské trhy vypadat. Najdete zde informace o vhodném sortimentu i praktické rady, jak zajistit prodej zboží českého původu. Dotkneme se také zákonných pravidel pro provozovatele tržnice či nutných podmínek pro prodejce.

Podstatnou část této analýzy představuje průzkum provedený mezi obyvateli Ostravy. Ptali jsme se, zda mají o trh zájem a jak by měl vypadat.

Ostrava patří mezi rychle rostoucí a úspěšná česká města. Nové farmářské trhy mohou být dalším důležitým impulsem pro kvalitu života místních rodin i pro ekonomiku krajské metropole. Pojďme téhle příležitosti využít.

Tržnice versus tržiště

Slovo tržnice původně označovalo zastřešený prostor (například halu) s prodejem trhového charakteru. Tržiště je naopak prodej ze stánků pod otevřeným nebem. V průběhu času se však rozdíl mezi oběma výrazy vytrácí a současná čeština je zaměňuje. Nejinak je tomu v této publikaci.

1. Farmářský trh v Ostravě

Ostrava má potenciál obrovské poptávky po kvalitních potravinách. Jde o třetí největší a nejlidnatější město v České republice a navíc zde žije celá jedna třetina obyvatel Moravskoslezského kraje. Jak navíc ukázal náš průzkum (viz kap. 5 Dotazníkové šetření v Ostravě), zdejší lidé o tržnici s místními produkty stojí.

I když Ostrava stále platí za ocelové srdce republiky, neznamená to, že by neměla čerstvé potraviny odkud brát. Okolní nížiny i podhorské oblasti toho nabízejí dost. Největší plocha zemědělské půdy (asi polovina) leží v západní části kraje v okresech Bruntál a Opava a nejvíce orné půdy se nachází na Opavsku a Novojičínsku [1]. Chov hospodářských zvířat má v kraji bohatou tradici. Rovněž ekologické zemědělství zde není zanedbatelné.

Proč by tedy měli zdejší farmáři prodávat své zboží v jiných krajích, nebo dokonce zemích? A proč by měli Ostravané nakupovat ovoce, zeleninu, mléko, maso či pečivo dovážené v kamionech z velké vzdálenosti? Právě tržnice může pomoci oběma stranám. Zemědělcům s odbytem a spotřebitelům s pravidelným přísunem kvalitních potravin.

Pestrá nabídka

Každého zákazníka na trh přitáhne hlavně lákavá nabídka a pravidelného návštěvníka z něj udělá zejména stálá a vysoká kvalita. Provozovatel by měl za veškeré zboží ručit.

Klíčem k úspěchu trhů je jejich odlišnost od supermarketů. A to nejen ve smyslu osobního přístupu k zákazníkovi, ale i v nabídce. Nejde tedy o to, nabídnout dovážené ovoce a zeleninu, jak je tomu na většině ostravských tržnic dnes, ale především výpěstky farmářů z blízkého okolí. Čím větší pestrost a rozmanitější regionální speciality, tím lépe. Tržnice tedy může nabízet i jiné čerstvé a domácí zboží, jako je mléko a mléčné výrobky, maso a masné výrobky, čerstvé pečivo, cukrovinky, domácí koláče, lesní plody, houby a další. Zkušenosti z jiných měst nasvědčují, že odbyt mají na trzích i řemeslné výrobky, například košíky, dřevěné nádoby, svíčky, keramika a krajky. V případě zájmu spotřebitelů lze udělat výjimku a povolit prodej specialit zahraničních sousedů, třeba slovenských korbáčiků. Ostatně ze Slovenska je to do Ostravy blíže než z leckterých moravských a českých měst.

Doprovodný program

Na zvážení může být i doprovodný program. Přitáhne totiž další zákazníky a vytvoří příjemnou společenskou atmosféru. V rámci trhu se mohou konat například tematické slavnosti (bramborové, dýňové, jablečné), ukázky lidových řemesel, divadla a koncerty či nejrůznější akce pro děti.

Vybavení trhu

Trh může stát na otevřeném prostranství. Tradičně bývaly na náměstích nebo také v krytých, zastřešených prostorách, což je za horšího počasí rozhodně příjemnější pro prodávající i zákazníky. Velmi důležité je pamatovat na dostatečný prostor, aby se na sebe lidé nemuseli mačkat a farmáři měli dost místa na vystavení svého zboží. Můžeme také doporučit jednotný vzhled stánků.

Z hlediska prodejce je výhodnější, když stánky připravuje provozovatel. Nemusejí je totiž ráno a večer skládat a rozkládat. Provozovatel by měl obstarat ještě další náležitosti. Prodej živočišných produktů se neobejde bez elektřiny (pro připojení chladicích zařízení). Dále je důležité zajistit pitnou vodu, nejlépe i teplou a toalety. V ideálním případě by měl trh prodejcem nabízet i pronájem chladicích vitrín. Provozovatel musí vyřešit rovněž nakládání s odpadní vodou, nádoby na odpad živočišného původu a na tříděný odpad.

Návštěvníci trhu ocení také posezení. Budou-li prodejci nabízet i občerstvení, neměly by chybět ani stoly.

Zapojení města

Mnoho nových trhů vzniká díky nadšencům, kteří chtějí nejen pro sebe zajistit kvalitní české potraviny (především ovoce a zeleninu), ale s obdobnou činností neměli žádnou zkušenost. Šli do rizika a povedlo se.

A protože trhy zpravidla stojí na veřejných prostranstvích ve vlastnictví města, musí se spolu obě strany dobře domluvit.

Ostravský magistrát nebo radnice městských obvodů mohou k obnově trhů výrazně přispět.

1. V případě, že trh provozuje fyzická osoba či občanské sdružení, městská část či magistrát může:

- poskytnout prostor zadarmo nebo jej pronajmout za symbolickou cenu,
- investovat do vylepšení prostoru – opravit stávající tržnice, zařídit potřebné úpravy na místech, kde dříve trhy nebyly,
- nakoupit mobilní stánky a chladicí vitríny, poskytnout prostor pro jejich skladování,
- přispívat na provoz tržnice, například hradit spotřebu energií a mzdu provozovateli,
- propagovat tržnici.

2. V případě, že trh provozuje město Ostrava či některý městský obvod:

- zaměstná správce trhu,
- má trh kompletně pod kontrolou,
- dále zajišťuje totéž, co popisuje bod 1.

3. V případě registrace značky (například „Ostravské farmářské trhy“):

- město si registruje vlastní značku jako záruku určité kvality (designu, provozního řádu apod.),
- lidem či organizacím, které založí trh, jež získá nárok na užívání značky, město nabídne určité výhody (například viz bod 1).

Tržní řád

Dobrý trh se neobejde bez provozního řádu. Pomůže totiž zajistit prodej vybraného zboží či dodržování zákonných podmínek.

V řádu by nemělo chybět:

- Charakteristika prodáváného zboží (kvůli omezení dovozu) a vyhrazení práva na zamítnutí výrobku.
- Vymezení prodávajících, například: farmář, příslušník rodiny, osoba jím pověřená. Smyslem je omezit prodej od překupníků.
- Povinnost prodejce uvádět původ zboží.
- Povinnost prodejce potravin s označením „bio“ mít k nahlédnutí certifikát.
- Povinnost prodejce dodržovat hygienické a veterinární předpisy.
- Vymezení odpovědnosti za prodejní místo.
- Vymezení parkovacích ploch. Pravidla převzetí, provozu stánků a platby za ně. Otevírací dobu.
- Pravidla kulturního programu.
- Informace o provozovateli, případně správci a jejich kontakt.

Příklady dobře sestavených tržních řádů najdete v Přílohách č. 1 a 2.

Historie tržnic v českých zemích

Trhy mají v České republice bohatou historii. Do konce 19. století hrály důležitou roli v ekonomice [2]. Touha navrátit je vychází nejen z kladného vztahu ke kvalitním domácím potravinám, je to zkrátka tradice.

Trhy vznikaly při zakládání sídel. Pravidelný týdenní trh často dělal z vesnice město [3]. Ekonomický význam trhů vyvrcholil v 18. a 19. století, v tomto období se dělily na čtyři typy: dobytčí, výroční neboli jarmarky (z němčiny), týdenní a denní [2]. Jarmarky mohly trvat několik dní a konaly se často i víckrát do roka. Zákazníci zde dostali produkty z okolí, ale i zboží od profesionálních překupníků (v podstatě zárodek velkoobchodu). K dostání zde tedy byly i různé speciality z dovozu, například tropické ovoce či exotické cukrovinky, ale i řemeslné výrobky, zemědělské nářadí či tovární látky [3].

Rolníci z nedalekého okolí – zpravidla do 15 kilometrů [3] – prodávali krom jarmarků především na týdenních trzích (případně na denních, jednalo-li se o dostatečně velké město).

Kromě nejrůznějších potravin nabízeli i zemědělské nářadí, řemeslné výrobky či další potřeby pro každý den [2].

Na počátku 20. století začal ekonomický i společenský význam všech forem trhů slábnout. Síť kamenných obchodů s rozmanitým sortimentem z větších měst postupně vytlačila jarmarky – na Moravě a ve Slezsku vymizely do 40. let 20. století [3]. Týdenní trhy se vytrácely od poloviny 20. století. Kromě rozvoje kamenných prodejen se na úpadku trhů podepsala i kolektivizace zemědělství.

2. Proč vytvářet farmářské trhy

Farmářské trhy se v posledních letech těší mimořádné oblibě českých domácností. V mnoha městech se na ně hrnou doslova davy zákazníků. Lidé přicházejí pro čerstvé ovoce, zeleninu i další zboží. Ale popularita není jediný důvod, proč obnovit trh rovněž v Ostravě. Stejně důležité jsou i ekonomické a společenské přínosy.

Tržnice prospívají místní ekonomice

Trhy mají význam pro ekonomiku města i okolních obcí. Pokud spotřebitelé nakupují potraviny přímo od místních zemědělců a zpracovatelů, peníze zůstávají déle v regionu. Zemědělec například za utržené peníze nakoupí nářadí od místní firmy – její majitel zaplatí místní účetní, aby mu vyplnila daňové přiznání – účetní chodí denně do místní restaurace na oběd... Podpora místního podnikání, včetně přímého prodeje potravin, je důležitá pro regionální rozvoj. Naproti tomu peníze utracené v supermarketu z místní ekonomiky odtékají. Zůstávají pouze peníze na platy zaměstnanců, ale téměř veškeré příjmy jdou v lepším případě do Prahy, v horším přímo do ciziny, kde řetězec sídlí a odkud dováží velkou část svého zboží.

Úspěšná tržnice vytvoří nová pracovní místa – konkrétně například pro provozovatele tržnice, prodejce faremního zboží či výpomoc na farmě. Vyšší zaměstnanost se pojí taky s ekologickým zemědělstvím, které vyžaduje o 10 až 20 procent více pracovní síly (ale má naopak menší náklady na agrochemikálie). Proto je důležité vytvořit na tržnici dobré podmínky i pro ekofarmáře.

Pro zajímavost: ze studie z amerického státu Maine vyplývá, že kdyby spotřebitelé utratili za místní jídlo jedno procento toho, co se běžně utrácí v supermarketech, příjmy zemědělců by narostly o pět procent [4]. Zkušenosti z Anglie zase ukazují, že v průběhu trhů se zvedají i příjmy kamenných obchodů v okolí tržnic [5].

Tržnice pomáhají farmářům

Zemědělci si na trhu vydělají více peněz, protože jim v cestě k zákazníkům nestojí žádný prostředník. Zákazníci zase nakoupí mnohem levněji. Supermarkety vykupují potraviny od producentů nebo z velkoskladů za velmi nízké ceny, často na hranici či dokonce pod hranici výrobních nákladů, sami si pak ale nasadí vysoké ceny.

Pro menší zemědělce, obzvláště pro ty ekologické, je přímý prodej velmi výhodný. Prosperující tržnice jim pomůže zajistit pravidelný odbyt a umožní větší kontrolu nad hospodařením.

Výhoda pro spotřebitele

Potraviny, které koupíme v supermarketech, často přicestovaly z daleka. Nemůžou být tudíž perfektně

čerstvé. Například španělská rajčata se sklízí napůl zelená a dozrávají v umělých podmínkách – ve skladech a po cestě kamionem. Česnek z Číny zase může být až rok starý. U takových produktů si můžeme nechat o příjemném gastronomickém zážitku jenom zdát. Naopak na tržnicích můžeme očekávat kvalitu i čerstvost.

Přestože nadité regály v supermarketech vyvolávají dojem neskutečných možností výběru, ve většině případů jde o rozmanitost balení a značek, nikoli chutí. Spíše než z tisíců farem specifických místními odrůdami pochází zboží od několika málo producentů, jejichž nabídka je prakticky po celém světě stejná. Avšak na tržnici zákazník najde pestrý sortiment plodin a odrůd, často i téměř zapomenuté tradiční, regionální produkty.

Na tržnici se navíc můžeme seznámit přímo s producentem, a získat tím přehled o tom, jak pěstuje své plodiny a chová zvířata. Můžeme ho také inspirovat k pěstování jiných druhů plodin.

Tržnice pomohou vyčistit vzduch

Dovoz potravin přispívá k exhalacím skleníkových plynů. Například kolem 60 % česneku na českém trhu pochází z 21 tisíc kilometrů vzdálené Číny. S každou tunou čínského česneku dovážíme 350 kilogramů oxidu uhličitého. Pro další příklady nemusíme chodit daleko: pětikilové balení italských jablek v supermarketu za sebou skrývá téměř kilogram exhalací. Na každý kilogram kiwi z Nového Zélandu připadá kilogram tohoto skleníkového plynu. Naproti tomu emisní účet českých hrušek nebo třeba švestek, které si koupíme na tržnici od ovocnáře z nedalekého okolí, je zanedbatelný¹.

Jen v roce 2009 Česká republika dovezla téměř 95 tisíc a vyvezla přes 20 tisíc tun rajčat, dovezla 60 tisíc a vyvezla 44 tisíc tun jablek, dovezla 108 tisíc a vyvezla 36 tisíc tun brambor. Kamiony převážející potraviny zbytečně z jednoho konce kontinentu na druhý ohrožují provoz na silnicích, vypouštějí škodlivé výfukové plyny a hlučí. Nákladní vozy mají na svědomí 59 % exhalací oxidů dusíku a 58 % škodlivých mikročástic prachu na českých silnicích.

Do krajiny se vrátí život

Tvář českého venkova v posledních desetiletích formovalo průmyslové zemědělství. Právě kvůli němu z krajiny vymizela pestrá mozaika mezí, remízků, luk, meandrujících potoků a strání, kde nacházely útočiště nejrůznější druhy rostlin či zvířat a která navíc chránila půdu před erozí či zamezovala povodním. Nekonečné lány průmyslového zemědělství zejí prázdnotou. Obnova tržnic pomůže menším zemědělcům, kteří často hospodáří zdravěji, a navrátí také zeď do krajiny.

1. Viz uhlíková kalkulačka Hnutí DUHA na stránce www.hnutiduha.cz/nase-prace/biopotraviny/kalkulacka/.

3. Úspěšné farmářské trhy

V České republice trhy téměř vymizely. Udržely se ale například ve Zlíně (Pod kaštaný) nebo v Brně (Zelný trh). Jinde můžeme sledovat jejich obrodu. Mnoho nových trhů vzniklo například v Praze, ale i v jiných městech, třeba v Tišnově. Inspiraci můžeme hledat rovněž v zahraničí.

Farmářská tržiště v Rakousku a Německu

Farmářská tržiště fungují na území Rakouska a Německa prakticky nepřerušeně. Obě země mají silnou tradici lidových slavností a jarmarků. Obce jsou venkovnímu prodeji potravin obvykle velmi nakloněné.

Německý a rakouský Bauernmarkt je trh, kde prodávají farmáři. Často probíhají přímo na farmách nedaleko větších měst, pod střechem nebo otevřeným nebem. Obvykle je doprovází i další program nebo volnočasové aktivity.

Základ farmářských tržišť tvoří zemědělská produkce z daného regionu, někdy je i omezená maximální možnou vzdáleností. Mnoho trhů si také zakládá na dlouholeté tradici a rodinné atmosféře.

Bio Bauernmarkt Freyung

Vídeň-Freyung

www.biobauernmarkt-freyung.at

Biotržiště ve Vídni patří mezi typické představitele městského trhu. Už během 18. století fungoval ve Freyungu trh s čerstvou zeleninou, ovocem a bylinkami. Později se zde konaly denní trhy s vyhlášenou zeleninou, chřestem či hroznovým vínem. Od roku 1993 zde funguje největší trh s bioprodukty v Evropě. Až 30 ekofarmářů z Vídně, Dolního Rakouska, Štýrska a Burgenlandu zde prodává každý lichý pátek a sobotu od 9 do 18 hodin. Můžeme zde koupit například uzeniny, maso, rybí výrobky, mléko a mléčné výrobky, zeleninu, ovoce, bylinky, chléb, těstoviny, med, víno, likéry a destiláty, růžové produkty (marmelády, kosmetika), mýdla, vlnu, kůži a mnoho dalšího zboží.

Oberhavel Bauernmarkt

Schmachtenhagen u Oranienburgu

spolková země Braniborsko

www.oberhavel-bauernmarkt.de

Halový farmářský trh na dosah města Oranienburg je častým cílem víkendových výletů. Kromě nákupů čerstvých venkovských produktů si mohou návštěvníci obejít stáje a malou zoo, posedět u barbecue, poslechnout živou hudbu nebo zabavit děti na kolotoči. Na trhu si lze vlastnoručně nadojit i zpracovat kravské mléko nebo například posbírat vejce. Prodává se zde zelenina, ovoce, domácí nudle, včelí produkty, maso, bylinky, sýry, vejce nebo ryby. Kromě

potravin jsou zde k dostání řemeslné výrobky, ať už boty, hračky, košíky, nebo oděvy. Trh nabízí i odborné poradenství v oblasti farmářské. Konají se zde rovněž bleší trhy.

Farmářská tržiště v České republice

Farmářské trhy v České republice jsou novinkou posledních pár let. A mají velký ohlas. Často bývají spojené s nejrůznějšími událostmi v sezoně (Velikonoce, advent...). Přibývají však i pravidelné trhy. Výsledkem této obnovené tradice je větší dostupnost kvalitních a čerstvých potravin i podpora domácích zemědělců, chovatelů a venkova.

Tišnovské trhy

Tišnovské náměstí

<http://trhy.tisnovsko.eu/>

Tišnovské trhy zaměřené výhradně na regionální produkci se konají od června roku 2008. Kromě pravidelného sobotního provozu (od 8 do 11 hodin) pořádají dvakrát ročně bleší trh a příležitostně i trhové slavnosti s kulturním programem. Prodejci nabízejí nejrůznější zboží od místní (bio)zeleniny a ovoce, mléčných výrobků, moučnicků, řemeslných výrobků až třeba po sazeničky. Přehled nabízeného sortimentu lze najít vždy s předstihem na webových stránkách trhu.

Příloha 1: Provozní řád tišnovských trhů

Pražská farmářská tržiště Kubáň a Náplavka

Kubánské náměstí, Praha 10

Náplavka, Praha 2

www.farmarsketrziste.cz

Farmářská tržiště na Kubánském náměstí a Náplavce vznikla poměrně nedávno. Zákazníci zde dostanou mnoho druhů zeleniny a ovoce, květiny, mléčné a masné výrobky, vejce, houby, med, medovinu, pečivo, koření a občas i rukodělné a řemeslné výrobky. Specialitou trhu na Náplavce jsou pak čerstvé ryby, avšak i mořské. V závislosti na sezoně se na trhu prodává i burčák či ručně škubaná svatomartinská husa. Trhy rovněž pořádají slavnosti jablek, česneku, biotýdny a další akce. Trh na Kubáni má provozní dobu každé úterý a čtvrtek od 8 do 18 hodin a každou sobotu od 8 do 14. Na Náplavce bývá otevřeno každou sobotu od 9 do 16 hodin.

Tržní řád trhu na Náplavce najdete v Příloze č. 2.

4. Tržnice v Moravskoslezském kraji

Většina tržnic z českých měst a obcí už zmizela a farmářské trhy, které nyní vznikají, jsou nové projekty. Nicméně na některých místech ještě tržiště jsou. Proto Hnutí DUHA podrobně zmapovalo současnou situaci tržnic v Moravskoslezském kraji.

Hnutí DUHA oslovilo (emilem a telefonicky) všechna města a obce s více než dvěma tisíci obyvateli. Zjistili jsme, že v Moravskoslezském kraji v tuto chvíli nefunguje žádný farmářský trh v podobě, jakou známe třeba ze Zlína nebo Prahy. Zdejší trhy můžeme dělit do tří kategorií:

Pravidelné trhy

Pro pravidelné trhy má město či obec vyhrazenou plochu, kterou provozuje buď soukromník, nebo přímo obec. Sortiment těchto tržnic bývá různorodý, kromě ovoce a zeleniny (většinou z dovozu) zde můžete narazit i na levný textil, upomínkové předměty a podobně. V žádném z případů však nejde o tržnice s výhradně českými produkty. Do této kategorie můžeme zařadit celkem 12 obcí: Bílovec, Český Těšín, Frenštát pod Radhoštěm, Frýdek-Místek, Havířov, Horní Benešov, Karviná, Nový Jičín, Odry, Ostrava, Rýmařov, Studénka.

Plochy pro stánkaře

Řada obcí nemá pravidelné trhy, nicméně disponuje plochou pro stánkaře, kteří prodávají neorganizovaně a nepravidelně, po zaplacení jednorázového poplatku. Funguje to tak ve 24 obcích: Budišov nad Budišovkou, Dětmárovice, Dolní Benešov, Frýdlant nad Ostravicí, Fulnek, Háj ve Slezsku, Hať, Kopřivnice, Kozlovice, Krmelín, Krnov, Ludgeřovice, Město Albrechtice, Mořkov, Návsí, Orlová, Ostravice, Paskov, Stará Ves nad Ondřejicí, Starý Jičín, Vítkov, Vratimov, Vrbno pod Pradědem a Vřesina.

Bez stálého tržiště

Zdaleka nejvíce (konkrétně 36) obcí a měst pořádá pouze výroční trhy, například vánoční: Albrechtice, Baška, Bolatice, Bruntál, Brušperk, Břidličná, Bystřice, Čeladná, Dobrá, Dolní Lutyně, Fryčovice, Hlučín, Horní Suchá, Hradec nad Moravicí, Jablunkov, Klimkovice, Kobeřice, Kravaře, Kunčice pod Ondřejníkem, Mosty u Jablunkova, Opava, Palkovice, Petrovice u Karviné, Petřvald, Píšť, Příbor, Rychvald, Suchdol nad Odrou, Šenov, Šenov u Nového Jičína, Štěpánovice, Štramberk, Těrlicko, Trojanovice, Třinec a Vendryně.

Sortiment na trzích v Moravskoslezském kraji

Drsné hospodářské podmínky podhorské a horské krajiny Moravskoslezského kraje přejí spíše živočišné výrobě než rozmanité rostlinné. Mezi typické rostlinné produkty patřila pohanka, žito, oves, brambory, zelí, tuřín a především ovoce [3] [6]. S rozšiřováním průmyslových měst v 19. století se zvýšila poptávka po mléku a masu, chov vepřů a drůbeže tedy postupně narostl [6].

Horská hospodářství zásobovala všechna větší města v nejbližším regionu mléčnými produkty. Na výročních a týdenních trzích prodávalo mnoho hospodyněk sýry, máslo, tvaroh a sádlo [3].

V kraji se také pohybovalo mnoho prodejců ovoce – často se jednalo o profesionální obchodníky, ale i rolníky či chudší obyvatele, kteří sbírali a prodávali lesní jahody, borůvky, ostružiny nebo maliny. Důležitým artiklem byly i švestky, jablka a hrušky. Prodejci je nabízeli u stánků nebo přímo z košů a nůsí [3]. Mléčné výrobky a ovoce patří k typickým produktům moravskoslezských farem i dnes.

5. Dotazníkové šetření v Ostravě

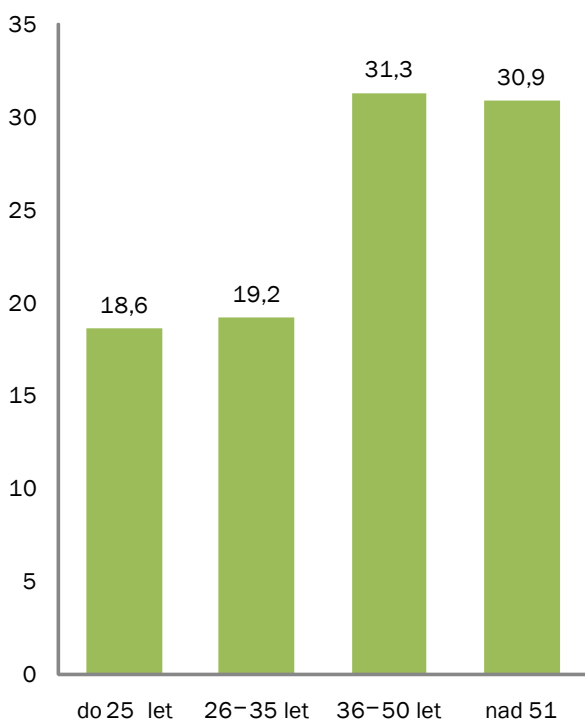
Má-li se projekt farmářské tržnice v Ostravě podařit, musí o něj mít spotřebitelé zájem. A organizátoři musí vyhovět jejich poptávce. Hnutí DUHA se rozhodlo udělat první krok a na přelomu srpna a září 2010 provedlo s pomocí dobrovolníků rozsáhlý průzkum. V dotaznících se 14 otázkami jsme zjišťovali zájem obyvatel Ostravy o trhy s místními produkty. Dohromady se podařilo oslovit 993 různých lidí (bez ohledu na věk, pohlaví, zaměstnání...) v různých částech města. Dotazník v plném znění najdete v Příloze č. 3.

5.1 Skladba respondentů

Přestože jsme veřejnost oslovovali nahodile, na otázky průzkumu odpovědělo více žen (62,2%) než mužů (37,8%) – v zásadě stejný poměr jako mezi zákazníky prodejen s potravinami. Centrum pro výzkum veřejného mínění v roce 2003 v průzkumu rolí žen a mužů v rodině zjistilo, že v 65% domácností nakupuje potraviny výhradně žena, ve 31% oba partneři a pouze ve 4% jenom muž [7].

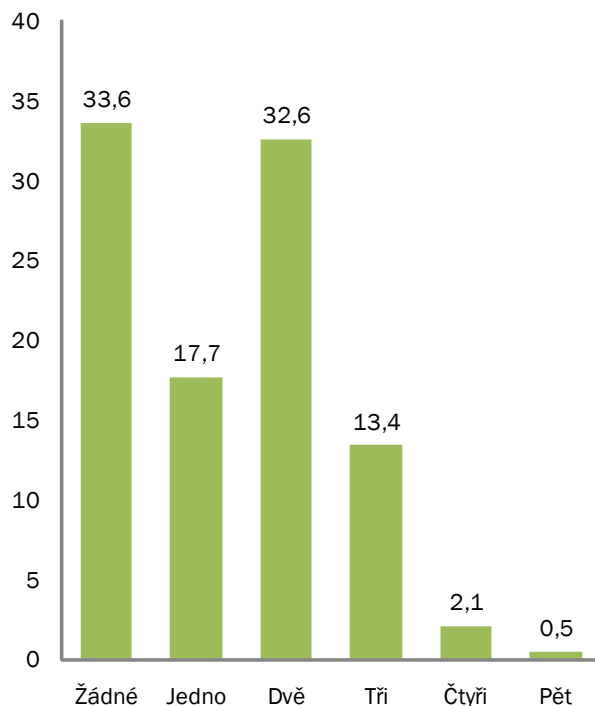
Respondenty jsme rozdělili do čtyř věkových skupin: do 25 let, 26–35 let, 36–50 let, nad 51 let. Celkově dopadla věková struktura velmi vyrovnaně (viz graf č. 1).

Graf č. 1: **Věková struktura respondentů** (v %)

Zkoumali jsme také počet dětí v rodinách respondentů. Převažovaly dvě skupiny: bezdětní (33,6%) a rodiny se dvěma dětmi (32,6%). Jedno dítě má 17,7% dotázaných, tři děti (13,4%), čtyři děti (2,1%), pět dětí (0,5%). Porovnání zobrazuje graf č. 2.

Graf č. 2: **Počet dětí v rodině dotázaných** (v %)

5.2 Zájem o farmářské trhy v Ostravě

Hlavním zjištěním průzkumu ukazuje, že celých 81,1% dotázaných chce trh s místními produkty v Ostravě. Pouze 15,9% o něj nemá zájem a tři procenta neví.

5.3 Sortiment

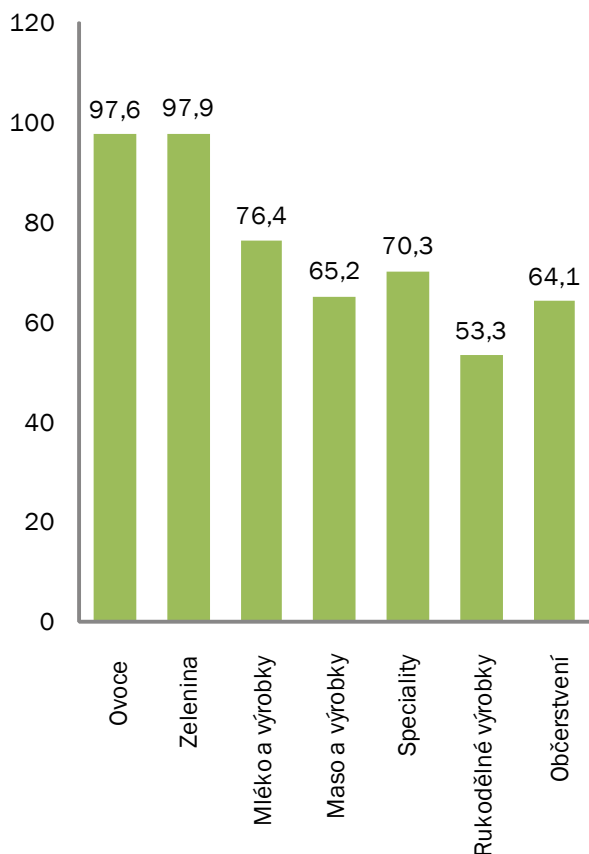
Největší zájem dotazovaní projevili o produkty rostlinného původu. Celých 97,6% by uvítalo prodej ovoce a 97,9% prodej zeleniny. Přes tři čtvrtiny (76,4%) jmenovaly také mléko a mléčné výrobky, například sýry či tvaroh. Respondenti (65,2%) zmiňovali zájem o nabídku masa a masných výrobků – relativně menší zájem vyplývá hlavně z obavy o dostatečnou zdravotní nezávadnost. Ukazuje se tedy, že na plnění hygienických a veterinárních norem je potřeba nejenom důsledně dbát, ale rovněž je zdůrazňovat při propagaci trhu. Velký zájem (70,3%) zaznamenaly různé speciality, například domácí výrobky, pečené koláče, pálenky atd. Polovina respondentů (53,3%) by kupovala rukodělné výrobky – košíky, nářadí či keramiku. V neposlední řadě by celých 64,1% uvítalo hotové jídlo – rychlé občerstvení, teplé pokrmy, ale i pivo z místního pivovaru.

Průzkum zaznamenal velkou poptávku (57,6%) po produktech ekologických zemědělců, 37,4% dotázaných o ně zájem nemá.

Sortiment na tržišti může být skutečně bohatý. Nabízí se uplatnění nejenom pro pěstitele ovoce

a zeleniny, ale i chovatele zvířat, včelaře, řemeslníky, nebo dokonce zahrádkáře a hospodyňky, kteří se chtějí pochlubit svými výpěstky a kuchařským uměním.

Graf 3: **Sortiment na tržnici** (v %)

5.4 Doprovodný program

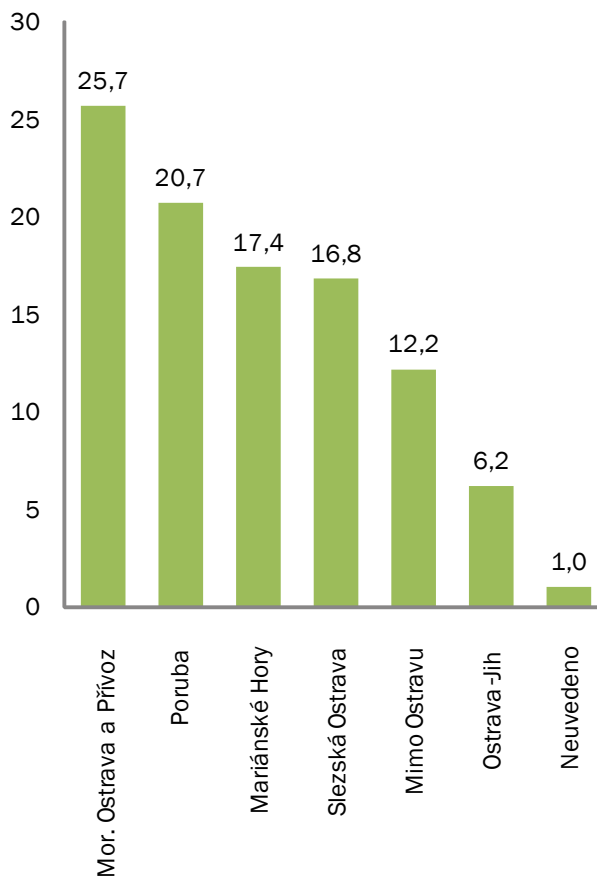
O doprovodný program v podobě přehlídky řemesel, koncertů, tematických trhů či aktivit pro děti má zájem 56,9% lidí. Pražské farmářské trhy na Kubánském náměstí, na Náplavce nebo náměstí Jiřího z Poděbrad organizují tematické týdny – například v říjnu to jsou jablečné slavnosti, kdy prodejci nabízejí kromě mnoha odrůd jablek také štrůdlů, křížaly, mošty, pálenky či cider. Další tematické týdny se zaměřují třeba na Svatomartinskou husu, Svatomartinské víno nebo české brambory [8].

5.5 Umístění trhu

Jeden z nejdůležitějších výstupů průzkumu říká, jaká lokalita pro trh se lidem zamlouvá. Do jisté míry záleží na místě jejich bydliště. Přestože dotazování probíhalo v různých částech města, adresy oslovených osob nebyly rozloženy úplně rovnoměrně. Nejvíce jsme mluvili s obyvateli centra (25,7 %), tedy Moravské Ostravy a Přívozu, následovala Poruba (20,7 %), Mariánské Hory (17,4 %) a Slezská Ostrava (16,8 %). Nezanedbatelná byla také skupina lidí dojíždějících do Ostravy za

prací (12,2 %). Nejméně dotázaných žije v městské části Ostrava-Jih (6,2 %).

Graf 4: **Bydliště respondentů** (v %)

Většina dotázaných (66%) by uvítala trh v centru města, 9% v Porubě. Poměrně malá skupina (4,1%) by chtěla trhy na místech, kde fungovaly v minulosti (bez uvedení konkrétní městské části či konkrétní tržnice). Část (17,1%) respondentů odpověděla, že neví. Ostatní části Ostravy v průzkumu prakticky nehrály roli.

Výsledek se zdá logický, protože velkou část dotazovaných tvořili lidé z centra a přilehlých městských částí. Ale vzhledem k tomu, že respondenti nebydlí v jednotlivých obvodech stejnoměrně, porovnávali jsme jejich odpověď s adresou. Zajímalo nás, zda i lidé ze vzdálenějších částí chtějí trh v centru či pouze v místě svého bydliště. Tržnice v centru chce 605 oslovených – 29,7% z nich v centru bydlí, 19,2% žije ve Slezské Ostravě, 17,7% v Mariánských Horách, 14% v Porubě, 13,4% v z okolí Ostravy, 5,3% v oblasti Ostrava-Jih. Domníváme se, že tato skupina jezdí do centra pravidelně, hlavně za prací. Tržnice v centru by tudíž měla mít otevírací dobu i ve všední den či dny.

Z průzkumu nicméně vyplynulo i to, že lidé z některých městských částí (například Poruby a Ostravy-Jihu) chtějí trh i tam, kde žijí. Více než třetina (37,9%) obyvatel Poruby stojí o trh v lokalitě svého bydliště, 44,7% jej chce v centru. V případě Ostravy-Jihu chce trh ve své městské části 12,3% lidí, 56,1% je pro centrum. V těchto městských obvodech by mohl být trh otevřen

v sobotu. Pro Ostravu se tedy nabízí jako jedna z vhodných variant – ve všední dny trh v centru a o víkendu v Porubě a Ostravě-Jihu.

Řada dotázaných také uvedla místa, kde se trhy konaly nebo stále v určité, nevyhovující podobě konají i dnes. V centru šlo nejčastěji o Černou louku (s tím, že toto místo se jim moc nelíbí), Jiráskovo náměstí a Masarykovo náměstí. V Porubě jmenovali Nezvalovo náměstí, Alšovo náměstí, občas i Hlavní třídu a obchodní dům Duha; v Ostravě-Jihu současnou tržnici poblíž náměstí SNP.

5.6 Vzdálenost trhu a způsob dopravy

Lze předpokládat, že nejdříve vznikne v Ostravě jedna tržnice s domácími produkty, a teprve časem, pokud budou farmáři prosperovat a lidé projeví větší zájem, se možná začnou objevovat další. Obdobně tomu bylo v Praze, kde nyní funguje přibližně pět farmářských trhů. Proto je potřeba znát ochotu potenciálních zákazníků na trh dojíždět. Necelá čtvrtina (23,3%) by chtěla trh ve své městské části, do vzdálenosti 15 minut by dojížděla více než třetina (33,4%), do 25 minut 23,8%. Více než půl hodiny by dojíždělo 18,2% lidí.

Téměř polovina (46,9%) dotázaných by zvolila pro svou cestu na trh městskou hromadnou dopravu, 23,2% automobil, 10,5% lidí by šlo pěšky. Vzhledem ke značnému zájmu o dojíždění automobilem je nutné při výběru místa pamatovat na dobrou dopravní dostupnost a také možnost parkování.

5.7 Otevírací doba

Názory na otevírací dobu se různily, byly však velmi vyrovnané: 37,4% lidí ji chce ve všední dny, 35,0% o víkendu a 27,6% ve všední dny i o víkendu. Dále 21,7% respondentů stojí o trh každý den, 19,6% celý víkend, 17,3% dvakrát týdně, 15,7% třikrát týdně, 13,3% by stačila sobota. Dalších 12% dotázaných navrhovalo různé kombinace všedních dnů a víkendu.

Jak se tedy ukazuje, ideální otevírací doba neexistuje. Avšak jako rozumný kompromis se jeví jeden všední a jeden víkendový den – například středa a sobota (tradiční tržní dny).

Pro srovnání s ostatními městy: Tišnovské trhy mají otevřeno pouze v sobotu, stejně tak pražský trh na Náměstí. Trh na Kubánském náměstí je v provozu třikrát týdně: v úterý, čtvrtek a v sobotu (v předvánočním období anoncuje každodenní prodej).

5.8 Útrata

Motivací pro farmáře může být fakt, že více než polovina (53,7%) lidí by na trhu utratila 100 až 300 korun, přesně třetina více než 300 korun a 13% méně než 100 korun. Lze předpokládat, že čím bohatší sortiment trh nabídne, tím více lidí naláká a výsledná útrata vzroste.

OSTRAVA

Hranice katastrů a městských obvodů

- hranice katastrů
- hranice městských obvodů
- Hrabůvka názvy katastrů
- Lhotka názvy městských obvodů

1 : 100 000

1 centimetr = 1 000 metrů

0 1 2 4 km

OSTRAVA!!!

6. Analýza vhodných míst pro tržnici v Ostravě

Jak se ukázalo, jednou z hlavních podmínek pro úspěšnou tržnici je volba vhodného místa. Důležitou roli hrají nároky farmářů (dopravní dostupnost, parkování, vybavenost tržnic...) i zákazníků (dopravní dostupnost, parkování, vzdálenost MHD, vzdálenost od místa bydliště).

Při zvažování vhodných míst pro novou tržnici bychom mohli Ostravu rozdělit na tři části: jih, západ a východ (centrum).

Ke každé světové straně lze přidělit centrální městský obvod. V západní části Ostravy jde o Porubu, ve východní o Moravskou Ostravu a Přívoz, v jižní o Ostravu-Jih. Na tyto části se pak nabalují další sousední obvody, jejichž obyvatelé by to neměli daleko.

Do výběru jsme zařadili místa, kde se trhy pořádaly či stále v určité a vesměs nevyhovující podobě pořádají. Dále zvažujeme místa, jež momentálně pro účely trhů neslouží (přestože někde, například na Masarykově náměstí, se v dávné minulosti konaly).

Historie tržnic v Ostravě

Trhy existovaly již ve středověké Ostravě. Město brzy získalo právo pořádat několik výročních trhů. Po třicetileté válce však nastal ekonomický útlum, který trval až do poloviny 18. století. Výroční trhy ztratily význam a týdenní se nekonalily vůbec. S těžbou uhlí se situace obrátila opět k lepšímu, v Ostravě se pravidelně konalo sedm trhů ročně – pět výročních a dva týdenní [9].

Tradičním místem trhů se stalo hlavní, dnešní Masarykovo, náměstí a jeho okolí. Rozmístění stánků se postupem času ustálilo. Řezníci prodávali na Střelníční ulici a ovoce či další potraviny si mohli zákazníci pořídit Pivovarské ulici [9].

Na počátku 20. století trhy stále ještě konkurovaly ostravským obchodům a živnostníkům. Meziválečném období postupně ztrácely na síle a významu [10].

6.1 Východní část: Moravská Ostrava a Přívoz

V lokalitě žije asi 40 tisíc obyvatel [11].

Jiráskovo náměstí

Údaje z katastru nemovitostí [12]:
Svěřená správa nemovitostí ve vlastnictví obce:
Městský obvod Moravská Ostrava a Přívoz
Vlastnické právo: město Ostrava
Způsob využití: ostatní komunikace
Druh pozemku: ostatní plocha

Jedná se o malé náměstíčko uprostřed zástavby v centru, jež sousedí s větším Masarykovým náměstím. Lemují jej lavičky a stromy. Hodí se spíše pro menší trhy. Je dobře dostupné MHD, ale prakticky zde chybí parkoviště. K provozu tržnice by bylo nutné pořídit mobilní stánky a zavést elektřinu, pitnou vodu a toalety. Trh na tomto náměstí by mohl mít příjemnou atmosféru.

Černá louka (prostor současné tržnice)

Území tržnice se dělí na několik parcel [13]:
Parcela č. 115/20 (kancelář) a parcela č. 115/19 (prostor se stánky)
Vlastnické právo: město Ostrava
Druh pozemku: zastavěná plocha a nádvoří ostatní plocha

Parcela č. 115/17 (příjezdová cesta, parkoviště)
Vlastnické práva: město Ostrava
Způsob využití: jiná plocha
Druh pozemku: ostatní plocha

Černá louka v současnosti slouží jako městská tržnice. Ke zdejšímu vybavení patří stabilními stánky (kovové konstrukce). Zázemí pro prodejce je v celku dobré, nicméně hodila by se rekonstrukce. Uprostřed tržnice se nachází malá kancelář správce, který vybírá poplatky za pronájem prostoru. Tržnice je poněkud vzdálená od centra, lidé na ni musí zamířit cíleně. Cesta k zastávce MHD trvá asi sedm minut pěšky. Přímo u tržnice funguje placené parkoviště – v době konání trhu by mohlo být vyhrazeno pro prodávající. Přestože se jedná o relativně dobře vybavenou tržnici, není oblíbená mezi prodejci ani spotřebiteli. Dnes na ni najdeme pouze jednoho či dva prodejce. Nicméně mnoho lidí ji zná z minulosti. Tržnice nepůsobí příliš esteticky, ale v případě investice do nových stánků a dalších úprav má velký potenciál. Nutností by samozřejmě byla dobrá propagace.

Masarykovo náměstí

Údaje z katastru nemovitostí [14]:
Hlavní část a parčík
Svěřená správa nemovitostí ve vlastnictví obce:
Městský obvod Moravská Ostrava a Přívoz
Vlastnické právo: Statutární město Ostrava

Parcely před parčíkem, kde se nachází stánky dnes, nepatří městu, ale Moravské obchodní, a. s., [15] a skupině jednotlivců [16].

Jde o velké náměstí v centru Ostravy, které nedávno prošlo rozsáhlou rekonstrukcí. Po celém obvodu stojí domy, dominantu tvoří mariánský sloup, socha sv. Floriána a nově i vodotrysk. Hlavní část lemují lavičky a čerstvě vysazené stromy. V současnosti se zde konají výroční trhy (například vánoční), ale pouze na okrajích náměstí. Umístění stánků v centrální části by mělo řadu výhod. Pro prodávající i zákazníky by se vytvořilo více prostoru, vešlo by se zde i celkově více stánků či doprovodný program.

Pro trh na Masarykově náměstí by bylo potřeba zajistit přívod pitné vody, elektřinu, nádoby na tříděný odpad a toalety. Zdejší mramorovou dlažbu by mohla chránit podložka pod stánky z vhodného materiálu. Celkově lze říci, že farmářský trh na tomto místě může městu dělat dobrou reklamu. Podpora ze strany radnice by však měla být ze všech zvažovaných lokalit zdaleka největší.

6.2 Jižní část: Ostrava-Jih

V lokalitě žije asi 110 tisíc obyvatel [17].

Tržnice na ulici Čujkovova (poblíž náměstí SNP)

Údaje z katastru nemovitostí [18]:
Svěřená správa nemovitostí ve vlastnictví obce:
Městský obvod Ostrava-Jih
Vlastnické právo: Statutární město Ostrava
Způsob využití: jiná plocha
Druh pozemku: ostatní plocha

Jedna z mála funkčních tržnic v Ostravě se nachází na rozlehlejších prostranstvích. Momentálně se zde prodává hlavně ovoce a zelenina z dovozu, v sezoně pak i česká zelenina. Vzhledem k tomu, že tržnice prosperuje, lze očekávat i úspěch farmářského tržiště. Na místě se nachází betonové stánky, částečně kryté střechou (zbývá však i místo na mobilní stánky). Parkování pro prodávající je vyhrazeno přímo v areálu tržnice, zákazníci mohou svá auta ponechat na Náměstí SNP (v pracovní dny placené) nebo v přilehlých ulicích. Přímo před tržnicí stojí zastávka MHD. Areál má na starost jeden správce. Místo je sice pro trhy slušně vybaveno už v tuto chvíli, ovšem vyplatila by se investice do zvelebení.

6.3 Západní část: Poruba

V lokalitě žije asi 71 200 obyvatel [19].

Alšovo náměstí

Údaje z katastru nemovitostí [20]:
Svěřená správa nemovitostí ve vlastnictví obce:
Městský obvod Poruba
Vlastnické právo: Statutární město Ostrava
Způsob využití: ostatní komunikace
Druh pozemku: ostatní plocha

Jde o hlavní náměstí městské části Poruba. Má čtvercový tvar s lavičkami a vzrostlými stromy na okrajích. Náměstí lemují obytné domy, obchody, silnice a parkoviště (v pracovních dnech placené). Každoročně se zde prodávají vánoční stromky, kapři a čas od času i stánky se zbožím vázaným k určitým událostem (vánoční zboží, věnce v období dušiček apod.). V období adventu se objevují i stánkaři s oblečením. Provoz se neobejde bez mobilních stánků, pitné vody, elektřiny, nádob na tříděný odpad a toalet. Zastávka MHD se nachází přímo na náměstí. Za úvahu by stála rezervace parkovacích míst pro stánkaře v době konání trhu.

Nezvalovo náměstí

Údaje z katastru nemovitostí [21]:
Svěřená správa nemovitostí ve vlastnictví obce:
Městský obvod Poruba
Vlastnické právo: Statutární město Ostrava
Způsob využití: ostatní komunikace
Druh pozemku: ostatní plocha

Trh v této lokalitě v omezené míře funguje. Stojí zde zastřešené betonové stánky a zbývá i místo pro mobilní. Hned vedle se rozprostírá plocha s několika lavičkami a stromy (vhodné pro doprovodný program). Parkování pro prodejce je rezervované přímo za tržnicí, zákazníci mohou svůj vůz ponechat v okolních ulicích nebo na Hlavní třídě. Cesta k zastávce MHD trvá přibližně pět minut. Farmářský trh na Nezvalově náměstí by se mohl konat po alespoň částečné rekonstrukci (oprava vodovodu) a zvelebení. Větší investice by z místa udělala krásné tržiště se stálými stánky. Za výhodu můžeme považovat, že lidé z Poruby místo dobře znají a spojují si jej s trhem.

Hlavní třída (konkrétně u kruhového objezdu)

Údaje z katastru nemovitostí [22]:
Svěřená správa nemovitostí ve vlastnictví obce:
Městský obvod Poruba
Vlastnické právo: Statutární město Ostrava
Způsob využití: zeleň
Druh pozemku: ostatní plocha

Na ploše vedle kruhového objezdu, dříve známé pod názvem „u Lenina“, se dnes pořádají kulturní a sportovní akce (poutě, startoviště bruslařských závodů). Nachází se zde kryté pódium a parčík s lavičkami. Stánky by bylo potřeba vždy znovu postavit (v úvahu připadá i rozšíření do středu Hlavní třídy). K nutnostem patří přívod elektřiny a pitné vody či kontejnery na odpad. Cesta na zastávka MHD trvá dvě minuty. Parkování pro prodejce a zákazníky není ideální, jednou z možností je Hlavní třída nebo okolní ulice, dále se nabízí rezervace míst v době konání trhů nebo parkování ve středu Hlavní třídy tak, jako při větších akcích na zimním stadionu.

K vhodným místům (podle provozního řádu trhů a tržnic městského obvodu Poruba) [23] dále patří prostranství před obchodním domem Albert (4. obvod), obchodním domem Duha (8. obvod) a u objektu Olympie (8. obvod).

Všechna vyjmenovaná místa mají několik společných znaků: jsou dobře známá a jde o více či méně funkční tržnice, jež je potřeba upravit a zrekonstruovat nebo se jedná o prostory, kde musí prodejci stánky každý den znovu postavit a složit. Na všech sice chybí dobré zázemí a pro provozovatele by byla organizace trhů poměrně složitá. Charakter a vzhled míst nicméně k pořádání trhů vybízí.

7. Hygienická a veterinární pravidla

Státní veterinární správa (SVS) farmářské tržnice podporuje. Pro všechny provozovatele a prodejce však platí určitá hygienická a veterinární pravidla. Obecně lze říct, že komplikacím lze nejlépe předejít pomocí provozního řádu, který bude zkonultován s příslušnými úřady (v případě prodeje živočišných produktů jde právě o SVS). Hodlá-li provozovatel umožnit prodej masa, masných výrobků, ryb, ale i mléka a mléčných výrobků, musí být obzvláště důsledný a prostudovat předpisy velmi podrobně. Nejde jen o to, aby zajistil zdravotní nezávadnost, ale aby rovněž nezklamal důvěru nakupujících – připomeňme, že v dotazníkovém šetření mnoho lidí vyjádřilo obavu z hygienické kvality živočišných produktů na trzích. Jak se ukáže v následujícím textu, nebude to levné.

V této kapitole upozorňujeme, avšak ne vyčerpávajícím způsobem, na to nejpodstatnější, co se dotýká provozu tržnice. Kompletní výčet najdete na stránkách www.bezpecnostpotravin.cz [24].

To nejdůležitější obsahuje zákon o potravinách a tabákových výrobcích (110/1997 Sb.). Pro provoz tržnice z něj vyplývá několik hlavních pravidel:

→ Pravidla skladování

- Uchovat potraviny a suroviny při teplotách stanovených vyhláškou nebo deklarovaným výrobcem.
- Potraviny použitelné k jinému než původnímu použití (např. pro zkrmení) a potraviny s prošlým datem minimální trvanlivosti umístit odděleně a označit.
- Ihned vyřadit z oběhu potraviny, které vykazují znaky zdravotní závadnosti (páchnou, rozkládají se apod.), nejsou vhodně (nebo vůbec) označené atd.

→ Zabezpečit doklad o původu zboží.

- **Provozovatel potravinářského podniku**, který uvádí do oběhu čerstvé ovoce, zeleninu nebo konzumní brambory musí oznámit písemně příslušnému orgánu dozoru, a to nejpozději v den zahájení prodeje (provozovatel uvede jméno, příjmení a místo podnikání, případně název a sídlo firmy, jde-li o právnickou osobu, přidá informace o druhu, skupině a podskupině čerstvého ovoce, zeleniny nebo brambor). Jakékoliv změny je nutné neprodleně oznámit.

Výběr veterinárních a hygienických pravidel prodeje živočišných produktů na trznicích

1. Na tržnici lze prodávat jen zdravá zvířata a zdravotně nezávadné živočišné produkty. Provozovatel má povinnost předložit krajské veterinární správě ke schválení tržní řád (pokud nebyl vydán formou nařízení obce). Tržní řád musí obsahovat veterinární a hygienické podmínky zacházení s prodávanými zvířaty a živočišnými produkty, pravidla čištění a dezinfekce prostorů tržnice nebo tržiště včetně neškodného odstraňování vedlejších živočišných produktů a jiných odpadů a pravidla osobní hygieny osob podílejících se na zacházení s prodávanými zvířaty a živočišnými produkty. Provozovatel musí také vést evidenci osob, které na tržnici prodávají zvířata nebo živočišné produkty [25].

2. Od místních řezníků a větších producentů lze očekávat, že dodrží pravidla týkající se jejich živnosti (například porážka zvířat na jatkách, veterinární vyšetření masa, doprava a skladování apod.). Prodávat na tržnici však za určitých podmínek (na které se dále zaměříme) mohou i drobní chovatelé selat, jehňat a kůzlat o živé hmotnosti do 15 kilogramů či drůbeže, holubů, králíků, ryb. Počítají se mezi ně i chovatelé zvířat v zájmovém chovu (nejde-li o nebezpečné druhy). Musí však být uvedena v tržním řádu a sloužit k dalšímu chovu. Živočišné produkty na tržnicích musí být určeny ke spotřebě v domácnosti spotřebitele.

Zabíjení a další opracování těl zvířat prodáváných na tržnici, je možné jen za předpokladu, že to umožňuje tržní řád a že má tržnice pro tyto účely vhodné prostory a vybavení, zejména: snadno omyvatelnou a dezinfikovatelnou spádovou plochu s odpadní kanalizační vpustí; dostatečný přívod pitné vody, podle možnosti teplé; odpovídající zařízení, nástroje a pracovní pomůcky (stůl na porcování masa, paličku na omračování zvířat apod.); nepropustnou uzavíratelnou a označenou nádobu na vedlejší živočišné produkty. K prodeji živých ryb je třeba doklad o tom, kde byly naposledy sádkovány [26].

3. Při sezonním prodeji živých ryb, musí být dodržovány požadavky stanovené zákonem na ochranu zvířat. Nejméně sedm dnů před zahájením prodeje je nutné oznámit krajské veterinární správě, kdy a na kterém místě bude prodej zahájen a kdy ukončen [25]. Jsou-li ryby na samostatném prodejním

místě také zabíjeny, kuchány a porcovány, popřípadě jinak upravovány, nesmí zde chybět dobře čistitelná a dezinfikovatelná pracovní deska, nože, palička na omračování ryb a stěrky, dostatečný přívod pitné vody k omývání pracovního pultu a odvod odpadní vody do kanalizace, nepropustné, uzavíratelné a označené nádoby na pevné vedlejší živočišné produkty (vnitřnosti, žábry apod.) [27].

4. Čerstvé drůbeží maso může chovatel s roční produkcí méně než dva tisíce krůt, hus či kachen nebo deset tisíc jedinců ostatní drůbeže prodávat v malých množstvích (tj. maximálně deset zvířat během jednoho týdne) na tržnici neporcované. V případě pojezdného prodeje není velikost chovatele omezená [28]. Čerstvé králičí maso lze prodávat na tržnici v malém množství rovněž neporcované (hlava nesmí být oddělena od těla) [29].

5. Syrové mléko a smetanu (mlékárensky neošetřené) lze prodávat v malém množství se souhlasem krajské veterinární správy. Malým množstvím, určeným k přímému prodeji jednomu konečnému spotřebiteli, se rozumí obvyklá denní spotřeba v domácnosti daného spotřebitele. Mléko musí pocházet ze zdravého zvířete, z hospodářství úředně prostého tuberkulózy a brucelózy. Není-li mléko prodáno do dvou hodin po nadojení, musí se zchladit na 8 °C a poté prodat do 22 hodin. Prodejce musí na viditelné místo vystavit upozornění „Syré mléko, před použitím převařit“ [30]. Všechny ostatní mléčné výrobky (například tepelně ošetřené mléko, sýry, jogurty, tvaroh apod.) je nutné skladovat, přepravovat a uvádět do oběhu při teplotě 4–8 °C. Výjimku představují výrobky ošetřené vysokoteplnými metodami (UHT a sterilace) nebo také sušením, ty se skladují do 24 °C [31].

6. Čerstvá vejce, prodávaná v malém množství přímo konečnému spotřebiteli na tržnici, nesmí být dále uváděna do oběhu. Prodej těchto vajec může trvat nejdéle 21 dnů od snášky, přičemž doba minimální trvanlivosti je 28 dnů od snášky. Malé množství čerstvých vajec rovná se 60 kusů prodaných jednomu spotřebiteli [32].

7. Včelí produkty musí pocházet pouze ze zdravého včelstva, v němž se nevyskytuje mor nebo hniloba včelího plodu. Musí být skladován v obalech, které splňují požadavky na obaly pro potraviny živočišného původu a nesmí být vystavován přímému slunečnímu záření. Mateří kašičku je nutné stabilizovat do tří hodin od získání a uchovávat při teplotě do 0 °C.

Za malé množství medu, určeného k prodeji chovatelem na tržišti přímo spotřebiteli pro spotřebu v jeho domácnosti, se považuje množství nepřevyšující dvě tuny ročně [33].

Má-li se tedy na tržnici prodávat maso, masné výrobky, mléko a mléčné výrobky, je potřeba zajistit přístup prodejců k pitné vodě, prostor pro osobní hygienu, elektrinu, nejlépe také chladicí boxy (málokterý prodejce si je může dovolit), uzavřené nádoby na odpad živočišného původu, vhodné prodejní pulty apod. V neposlední řadě je nutné pamatovat na splnění formalit (hlášení příslušným úřadům) a správně vytvořit provozní řád.

MĚSTO TIŠNOV

PROVOZNÍ ŘÁD TIŠNOVSKÝCH TRHŮ

- Cílem Tišnovských trhů je pravidelná nabídka a prodej čerstvé zeleniny; ovoce; rostlin; potravin v biokvalitě i sezónních přebytků zahrad (ovoce, zelenina). Dále je možné nabízet řemeslné a jiné produkty vlastní výroby z Tišnovska či blízkého okolí. Trhy jsou tedy výhradně zaměřeny na biopotraviny, místní produkty a výrobky. Pořadatelem Tišnovských trhů je občanské sdružení Za sebevědomé Tišnovsko a Město Tišnov. Pořadatelé si vyhrazují právo povolit prodej zboží, které se zaměřením trhů souvisí a nepopírá ho.
- Na Tišnovských trzích je vyloučen prodej importovaných produktů a výrobků, spotřebního a průmyslového zboží, textilních, kožedělných a obdobných výrobků (vyjma řemesel).
- Tišnovské trhy se konají dle ročního plánu vždy v sobotu v době od 08:00 do 11:00 hod. v prostoru před radnicí na nám. Míru v Tišnově.
- Způsob prodeje:
  - z prodejních stánků, pronajatých k tomuto účelu Městem Tišnovem (nájemné činí 100 Kč/den vč. DPH) na základě platné smlouvy o nájmu,
  - v případě zvýšeného zájmu prodejců lze použít vlastní prodejní zařízení se sazbou 10 Kč za m²/den (prodej zemědělských produktů) a 15 Kč za m²/den (prodej ostatního sortimentu) podle vyhlášky města Tišnova č. 13/2003, o místním poplatku za užívání veřejného prostranství, a to s předchozím souhlasem Města Tišnova a po vyplnění registračního formuláře,
  - v případě zájmu zajistí Město Tišnov připojení ke zdroji elektrické energie (sazba 50 Kč za jedno připojení),
  - v době konání trhu s kulturním programem uhradí prodejce příspěvek na tento program ve výši 50 Kč, příspěvek je příjmem sdružení Za sebevědomé Tišnovsko.
- V době konání trhu bez kulturního programu je prodejce povinen asistovat při přistavení a následného úklidu pronajatého stánku.
- Prodejci jsou povinni dodržovat ustanovení zákona o živnostenském podnikání, pokud se na ně vztahuje. Všichni prodávající jsou povinni dodržovat ustanovení zákona o zemědělství, hygienické a veterinární předpisy.
- Prodejci i návštěvníci Tišnovských trhů jsou povinni dodržovat čistotu a pořádek, odpady odkládat výhradně do sběrných nádob, které jsou k tomuto účelu určeny.
- Prodejci biopotravin či bioproduktů zajistí označení výrobků na obalu logem „zelené zebry“ nebo budou mít viditelně umístěno oprávnění (certifikaci) k používání značky „bio“.
- V době konání Tišnovských trhů lze použít sociální zařízení se zdrojem pitné vody pod radnicí (vedle bufetu – přístup po schodech kolem starožitnictví).

Ing. František Svoboda
starosta města

Provozní řád Tišnovských trhů schválila Rada města Tišnova, v souladu s ustanovením § 102 odst. 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, na své schůzi č.15/2009 konané dne 17.06.2009. Za Město Tišnov je oprávněno jednat ve věcech Tišnovských trhů oddělení komunálních služeb Odboru správy majetku a investic Městského úřadu Tišnov.

Příloha 1: Provozní řád Tišnovských trhů

FARMÁŘSKÉ TRŽIŠTĚ NÁPLAVKA – TRŽNÍ ŘÁD

Farmářské tržiště

Farmářské tržiště je především potravinovým trhem. Je to vymezený prostor, umožňující prodej a poskytování služeb (dále jen „tržiště“), kde mohou především farmáři nebo jejich rodinní příslušníci, event. jiní, jimi určení prodejci (dále jen „prodejci“) prodávat v tržním řádem stanovený čas své výrobky, rovněž stanovené tržním řádem. Pro prodej farmářských výrobků jsou určeny přenosné, složitelné a rozložitelné prodejní stánky. Rozmístění stánků je určeno plánkem.

Prodejní místo/stánek

Prodejní/tržní místo musí být na vhodném, trvale viditelném místě označeno jménem a příjmením, popřípadě obchodní firmou provozovatele - fyzické osoby nebo názvem popřípadě obchodní firmou u provozovatele - právnické osoby a identifikačním číslem provozovatele. Prodejce je povinen dodržovat tržní řád a obsadit pouze takové tržní místo (stánek), které mu bylo přiděleno.

Prodejní stánek a prodejní místo

Prodejce je povinen prodejní stánek i prodejní místo udržovat v čistotě, dobrém technickém stavu a provádět drobné opravy stánku do hodnoty 2.000,- Kč, pokud se se správcem tržiště nedohodne jinak.

Čistota a bezpečnost

Při prodeji zboží a poskytování služeb na tržišti jsou prodejci povinni:

- dodržovat zásady osobní čistoty a udržovat pracovní oděv v čistotě,
- zabezpečovat zde trvalý a řádný úklid, udržovat čistotu stánků, prodejních míst i míst pro nakládku a vykládku zboží a dočasných skladových prostor,
- průběžně odstraňovat odpad i obaly ze zboží na správcem určené místo utříděné podle jednotlivých druhů a kategorií odpadů.
- k prodeji a nabídce zboží používat prodejní zařízení zhotovená ze zdravotně nezávadného a dobře čistitelného materiálu,
- ovoce, zeleninu, brambory a lesní plody dovézt před nabízením k prodeji již očištěné a zbavené zavadilých částí,
- osobními vozidly zde parkovat pouze v prostoru určeném správcem v souladu s místní úpravou provozu na pozemních komunikacích na základě příslušného povolení, resp. výjimky, které udělí prodejci správce

Prodejní sortiment

Na tržišti se mohou prodávat výhradně výrobky z domácích (českých) farem, tedy výpěstky a chovy pocházející z domácí (české) produkce. Z široké a možné nabídky výrobků vyjímáme: ovoce a zelenina, byliny a koření, květiny a sazenice, med, vejce, chléb a pečivo, koláče, perníky, domácí moučnický, mošty a džusy, sirupy, džemy a marmelády, uzeniny, maso, drůbež, ale i rukodělné nebo řemeslné výrobky, košíky, víno, pivo, destiláty, apod. Na farmářském tržišti Náplavka se budou také prodávat živé ryby včetně souvisejících služeb, jako zabítí, kuchání, filetování apod.

Práva správce

Správce si vyhrazuje právo posoudit prodejní sortiment a případně nevhodný sortiment nebo jeho část z prodeje vyloučit.

Otevírací doba tržiště

Tržiště je otevřeno v prodejní den sobota od 9:00 do 16:00 v závislosti na denním světle. Pokud si prodejce rezervoval prodejní místo (dále jen „místo“) a do 8:30 jej neobsadí, má správce právo místo poskytnout jinému prodejci.

Povinnosti prodejce

Prodejci jsou povinni dodržovat ustanovení zákona o živnostenském podnikání, pokud se na ně vztahuje. Prodejce je povinen na vyžádání vydat kupujícímu doklad o zaplacení podle platných předpisů ČR. Všichni prodejci jsou povinni dodržovat ustanovení zákona o zemědělství, hygienické a veterinární předpisy.

Doprava a parkování

Parkování je prodejci povoleno na určených – vyhrazených místech správcem, resp. pořadatelem tržiště. Každé vozidlo prodejce musí být viditelně označeno příslušným povolením, které prodejci vydá správce.

Ostatní

Prodejce je zodpovědný za všechny škody, které sám nebo jeho pomocníci zaviní. Prodejní místo je předáno k dispozici ve stavu převzatém, veškeré nároky vůči správci jsou tímto vyloučeny.

Správce tržiště

Správcem tržiště je Adam Joachimstahl, telefon: +420 775 700 006.

Anketa: Farmářské trhy v Ostravě

Jméno tazatele:

Telefon:

Místo průzkumu:

Datum vyplnění:

1. Chtěl/a byste v Ostravě tržičtě faremními produkty?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím/je mi to jedno

V případě záporné odpovědi se zeptáme na důvod:

(Následuje poděkování a zdvořilé rozloučení.)

V případě kladné odpovědi pokračujeme v dotazování:

2. Jaký druh zboží byste na trhu uvítal/a?

- a) ovoce: ano/ne
- b) zelenina: ano/ne
- c) mléko a mléčné výrobky (sýry, tvaroh atd.): ano/ne
- d) maso a masné výrobky (salámy, klobásy atd.): ano/ne
- e) různé speciality jako (pečené koláče, kozí výrobky atd.): ano/ne
- f) rukodělné výrobky (košíky, dřevěné výrobky atd.): ano/ne
- g) občerstvení (vařená jídla, nápoje): ano/ne
- h) něco dalšího?

3. Uvítal/a byste na trhu prodej i biopotravin?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

4. Uvítal/a byste v rámci trhu doprovodný program (hudba, divadlo apod.)?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

5. Kde by podle vás trh měl být?

- a) Pouze v městské části, kde žiji.
- b) Může být i jinde, ale cesta nesmí trvat déle než:
  - 15 minut
  - 25 minut
  - 35 minut a více

6. V případě ochoty dojíždět: Jakou formu dopravy byste použil/a?

- a) MHD
- b) automobil
- c) kolo
- d) jiná odpověď:

7. Jakou otevírací dobu byste uvítal/a?:

- a) ve všední den/dny
- b) o víkendu

8. Jak často by měl být trh otevřený?

- a) každý den
- b) třikrát týdně
- c) dvakrát týdně
- d) jedenkrát týdně v sobotu
- e) celý víkend
- f) jiná odpověď:

9. V jaké hodnotě by se pohyboval váš průměrný nákup?

- a) do 100 Kč
- b) 100–300 Kč
- c) více než 300 Kč

10. Údaje o respondentovi

žena/muž

věk:

počet dětí:

místo bydliště (pouze část Ostravy):

Literatura

- [1] Český statistický úřad, 2007.
- [2] Drápala, D. (2004): Týdenní trhy na východní Moravě a ve Slezsku. Acta musealia, Zlín: Muzeum jiho-východní Moravy, 4, 1–2, s. 38–45.
- [3] Drápala, D. (2004): Trhy v podhůří vnějších západních Karpat v době předindustriální. Brno: Masarykova univerzita. Disertační práce.
- [4] Local Works (2010): WREN: Bethlehem, USA.
- [5] Bullock, S. (2000): The economic benefits of farmer's markets. Londýn: Friends of the Earth
- [6] Rodan, K. (2008): Dějiny zemědělství v rakouském Slezsku v letech 1848–1914. Ostrava: Universitas Ostraviensis.
- [7] www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100172s_ov30204c.pdf
- [8] 12. 11. 2010, dostupné na www.farmarsketrziste.cz/trziste-kuban/jablecne-slavnosti-na-kubani-30-zari-a-2-rijna.
- [9] Polášek, M., Žárský, B. (2007): Jsem Černá louka. Ostrava: En face.
- [10] Bakala, J. (1993): Dějiny Ostravy. Ostrava: Sfinga.
- [11] www.moap.cz/o-mestskem-obvodu/uvod/
- [12] <http://nahlizenidokn-test.cuzk.cz/Mapalidentifikace.aspx?&x=-469964&y=-1101491&maplayers=%204236F7E7>
- [13] <http://nahlizenidokn-test.cuzk.cz/Mapalidentifikace.aspx?&x=-469734&y=-1101799&maplayers=%204236F7E7>
<http://nahlizenidokn-test.cuzk.cz/VyberParcelu.aspx> (Kú – Moravská Ostrava, parcela č. 115/19)
- [14] <http://nahlizenidokn-test.cuzk.cz/Mapalidentifikace.aspx?&x=-469894&y=-1101591&maplayers=%208244EA23>
<http://nahlizenidokn-test.cuzk.cz/Mapalidentifikace.aspx?&x=-469861&y=-1101625&maplayers=%208244EA23>
<http://nahlizenidokn-test.cuzk.cz/Mapalidentifikace.aspx?&x=-469984&y=-1101616&maplayers=%208244EA23>
- [15] <http://nahlizenidokn-test.cuzk.cz/Mapalidentifikace.aspx?&x=-469954&y=-1101604&maplayers=%208244EA23>
- [16] <http://nahlizenidokn-test.cuzk.cz/Mapalidentifikace.aspx?&x=-469962&y=-1101601&maplayers=%208244EA23>
- [17] www.czregion.cz/ostrava-jih
- [18] <http://nahlizenidokn-test.cuzk.cz/Mapalidentifikace.aspx?&x=-474280&y=-1106131&maplayers=%204236F7E7>
- [19] www.czregion.cz/poruba
- [20] <http://nahlizenidokn-test.cuzk.cz/Mapalidentifikace.aspx?&x=-478835&y=-1101536&maplayers=%208244EA23>; <http://nahlizenidokn-test.cuzk.cz/Mapalidentifikace.aspx?&x=-478793&y=-1101468&maplayers=%204236F7E7>
- [21] <http://nahlizenidokn-test.cuzk.cz/Mapalidentifikace.aspx?&x=-478150&y=-1101721&maplayers=%204236F7E7>
- [22] <http://nahlizenidokn-test.cuzk.cz/Mapalidentifikace.aspx?&x=-478408&y=-1101668&maplayers=7E6595D2%20A5C9CC3C%20%204236F7E7>
- [23] www.moporuba.cz/radnice/tap_trziste.pdf
- [24] Konkrétně na: www.bezpecnostpotravin.cz/UserFiles/File/Publikace/MZe_Prirucka_potraviny_tisk.pdf
- [25] § 25 veterinárního zákona 166/1999 Sb. týkající se prodeje zvířat a živočišných produktů v tržnicích a na tržištích, prodeje živočišných produktů určených ke krmení.
- [26] § 6 zákona 289/2007 Sb., o veterinárních a hygienických požadavcích na živočišné produkty.
- [27] § 8 zákona 289/2007 Sb., o veterinárních a hygienických požadavcích na živočišné produkty.
- [28] § 10 zákona 289/2007 Sb. o veterinárních a hygienických požadavcích na živočišné produkty.
- [29] § 11 zákona 289/2007 Sb. o veterinárních a hygienických požadavcích na živočišné produkty.
- [30] § 13 zákona 289/2007 Sb., o veterinárních a hygienických požadavcích na živočišné produkty.
- [31] Vyhláška č. 77/2003, kterou se stanoví požadavky pro mléko a mléčné výrobky, mražené krémy a jedlé tuky a oleje, ve znění vyhlášky č. 124/2004 ze dne 9. března 2004, ve znění vyhlášky č. 78/2005 ze dne 10. února 2005.
- [32] § 14 zákona 289/2007 Sb., o veterinárních a hygienických požadavcích na živočišné produkty.
- [33] § 15 zákona 289/2007 Sb., o veterinárních a hygienických požadavcích na živočišné produkty.

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

A › Hnutí DUHA, Údolní 33, 602 00 Brno
T › 545 214 431
E › info@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz

Hnutí DUHA s úspěchem prosazuje ekologická řešení, která zajistí zdravé a čisté prostředí pro život každého z nás. Navrhujeme konkrétní opatření, jež sníží znečištění vzduchu a vody, pomohou omezit množství odpadu, chránit krajinu nebo zbavit potraviny toxických látek. Naše práce zahrnuje jednání s úřady a politiky, návrhy zákonů, kontrolu průmyslových firem, pomoc lidem, rady domácnostem a vzdělávání, výzkum, informování novinářů i spolupráci s obcemi. Hnutí DUHA působí celostátně, v jednotlivých městech a krajích, i na mezinárodní úrovni. Je českým zástupcem Friends of the Earth International, největšího světového sdružení ekologických organizací.